

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu pitää esityksen tavoitetta nostaa nuorten korkeakoulutettujen osuus lähelle 50 prosenttia kannatettavana, samoin koulutuskapasiteetin tarkoituksenmukaista kohdentamista ja korkeakoulujen autonomian huomioimista. Kokonaisuus jää kuitenkin osin epätarkoituksenmukaiseksi, koska rinnakkain olisi useita päällekkäisiä koulutuspolkuja. Avoimessa suoritettava tutkinto ei todennäköisesti ole kilpailukykyinen, sillä opiskelijoilla on kannustin siirtyä maksullisesta koulutuksesta maksuttomaan tutkintokoulutukseen kesken opintojen ja kyetä myös saamaan osakseen tutkinto-opiskelijan statuksen oikeuttamat opintososiaaliset edut.
- Ilmoittautumisperusteinen tutkinto avoimessa voi siirtää lähtötaasovalmiuksien hankkimista korkeakouluille, hidastaa opintoja ja lisätä ohjauksen tarvetta sekä kustannuksia. Taloudelliset esteet heikentävät yhdenvertaisuutta, ja esitys voi lisätä koulutuksen periytyvyyttä. Vaikutuksia opiskelijaterveydenhuoltoon ja koulutuksen järjestämisen ennakoitavuuteen tulisi arvioida laajemmin.
- Korkeakoulutusasteen nostamisessa tulisi painottaa ammatilliselta toiselta asteelta valmistuvien valmiuksien vahvistamista. Aloituspaiikkoja tulisi kohdentaa alueille, joilla valmistuu paljon toisen asteen opiskelijoita, sekä tarkastella valtakunnallisesti täyttämättömiä paikkoja. Työkäisten osaamista voidaan kehittää jo nykyisillä, työelämälähtöisillä osaamiskokonaisuusratkaisuilla.
- Esityksessä ei käy selkeästi ilmi, mitä lainsäädäntöä avoimen maksulliseen sovelletaan, onko se osa kuluttajalainsäädäntöä? Silloin esimerkiksi koulutustuotteen kuvauksen on vastattava toteutusta ja ellei se vastaa, kuluttajalla on oikeus korvauksiin.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

- o Haaga-Helia ammattikorkeakoulu pitää kannatettavana tavoitetta pyrkiä nostamaan v. 2030 mennessä nuorten korkeakoulutettujen määrää lähelle 50 % verrattuna nykyiseen 39 %. Koulutuskapasiteetin tehokkaampi kohdentaminen, korkeakoulujen autonomian huomioiminen koulutuksen toteuttajina ja rahoituspohjan tarkastelu ovat myöskin kannatettavia lähtökohtia.
- o Tavoitellun uudistuksen rinnalla olisi kuitenkin edelleen useita muita koulutuspolkuja, jolloin kokonaisuus jää epätarkoituksenmukaiseksi. Avoimessa hankittava tutkinto ei olisi kilpailukykyinen, sillä opiskelijat todennäköisesti siirtyisivät maksullisesta avoimen koulutuksesta kesken tutkinnon maksuttomaan tutkintokoulutukseen. Lisäksi esityksen tavoite ei huomioi riittävästi yhteiskunnallista koulutuksellisen polarisaation riskiä.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

- o Tutkinto avoimessa -malli olisi ilmoittautumisperusteinen, jolloin riittävien lähtötasotaitojen saavuttaminen saattaisi jäädä korkeakoulussa hankittavaksi. Tämä voi hidastaa opintojen etenemistä ja lisätä korkeakoulun ohjaus- ja tukipalveluiden kuormitusta. Samalla avoimessa tutkintoa suorittavilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus siirtyä maksullisesta koulutuksesta maksuttomaan tutkintokoulutukseen, mikä heikentää koulutustarjonnan järjestämisen ennakoitavuutta ja lisää hallinnollista kuormitusta. Katteellisuuden vaade ja korkeiksi nousevat kustannukset voivat muodostaa haasteen.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

- o Haaga-Helia ammattikorkeakoulu pitää keskeisenä oikeutena jokaisen mahdollisuutta suorittaa maksuton korkeakoulututkinto. Avoimessa tutkinnon suorittamisen osalta tulisi kuitenkin tehdä seikkaperäinen vaikuttavuusarvio, miten tutkintojen kasautumista voitaisiin vähentää.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

- o Esityksen tavoite on nostaa nuorten aikuisten korkeakoulutustasoa. Tutkinnon suorittaminen avoimesta edellyttää varteenotettavan suuria omia taloudellisia varoja, joita nuorella iällä ei useinkaan ole. Taloudelliset mahdollisuudet rajaavat siten tutkinnon suorittamisen yhdenvertaisuutta, ellei tukimuotoja ole.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

- o Avoimessa tutkintoaan suorittava rinnastuu opinto-oikeudellisesti maksuttomasti ja lukuvuosimaksullisena tutkintoaan suorittaviin. Tämä seikka tulisi huomioida opiskelijaterveydenhuollon kokonaisuuden näkökulmasta, ei pelkästään yksittäisten opiskelijoiden terveystalvelujen käytön suhteen.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja

pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

- o Vaikutusarvioinnissa tulisi huomioida perusteellisemmin vertailu toimenpiteisiin, joita voitaisiin tehdä toiselta asteelta valmistuvien korkeakoulutukseen hakeutumisen tukemiseksi. Korkeakoulutusasteen nostamiseksi tulisi tarkastella, miten vahvistaa ammatilliselta toiselta asteelta valmistuvien valmiuksia ja hakeutumista olemassa olevien hakuväylien kautta tutkintokoulutukseen. Lisäksi tutkintokoulutuksen aloituspaikkoja tulisi kohdentaa alueille, joilla valmistuu paljon toisen asteen opiskelijoita ja aloille, joissa on hakupainetta. Valtakunnallisesti olisi myös tarkoituksenmukaista tarkastella hakukohteita, joihin jää toistuvasti täyttämättömiä aloituspaikkoja. Lisäksi tulisi huomioida, että työurallaan jo edenneiden osaamistason kehittämiseen ammattikorkeakouluissa on jo olemassa toimivia, työelämälähtöisiä pieniä osaamiskokonaisuusratkaisuja, joiden vaikuttavuutta tutkintojen kasautumisen ehkäisemiseen tulisi arvioida.
- o Vaikutustenarviointi ei ole ottanut kantaa siihen, miten ehdotus heijastuu tulevaisuudessa korkeakoulujen yhdenvertaisuusperiaatteeseen. Lisäksi tulisi arvioida, miten maksullinen avoin tutkinto vaikuttaisi tilauskoulutuksiin ja kaupallisiin koulutuksiin, voidaanko odottaa heikentymistä? Miten esitys vaikuttaisi tuloillaan olevaan opintosetelikokeiluun?

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

- o Esityksen mukaisen koulutuksen voimaantuloaikataulu on erittäin tiukka korkeakouluille.

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Hälikkä Ari
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu OY